

Užitkové rostliny IV

Vít Grulich

Koření

- Přísady do pokrmů nebo nápojů s charakteristickou vůní
- Často dráždivá chuť
- Silice, alkaloidy, glykosidy
- Uplatnění v parfumerii, kosmetice, farmacii a medicíně
- Chuťová korigens
- Význam pro konzervaci
- Význam pro trávení
- Historický význam - motiv zámořských objevů

Apiaceae

■ *Carum carvi* - kmín

- Vytrvalá bylina
- Původ: Evropa
- Pěstování: mírný pás
- Užití: dvounažky

Apiaceae

■ *Coriandrum sativum* - koriandr

- Jednoletá bylina
- Původ: Blízký východ
- Pěstování: mírný pás a subtropy
- Užití: dvounažky, čerstvé listy

Apiaceae

■ *Cuminum cyminum* - kmín římský

- Jednoletá bylina
- Původ: Středozemí a Blízký východ
- Pěstování: subtropy
- Užití: dvounažky

Apiaceae

- *Ferula assa-foetida* - čertovo lejno
  - Vytrvalá bylina
  - Původ: Střední východ
  - Pěstování: tamtéž
  - Užití: pryskyřice z kořenové hlavy

Apiaceae

- *Foeniculum vulgare* - fenykl
  - Vytrvalá bylina
  - Původ: Středozeemí
  - Pěstování: mírný pás a subtropy
  - Užití: dvounažky

Foeniculum vulgare Mill.

Apiaceae

■ *Pimpinella anisum* - anýz

- Jednoletá bylina
- Původ: v. Středozeemí
- Pěstování: mírný pás a subtropy
- Užití: dvounažky

Apiaceae

■ *Trachyspermum ammi* - ajwan

- Jednoletá bylina
- Původ: Blízký východ – Indie
- Pěstování: Írán a Indie
- Užití: dvounažky, nať

Capparaceae

■ *Capparis spinosa* - kapary

- Poléhavý keř
- Původ: Od Středozeemí do Indie
- Pěstování: subtropy
- Užití: poupata

Fabaceae

■ *Trigonella foenum-graecum* řecké seno

- Jednoletá bylina
- Původ: v. Středozeemí a Blízky východ
- Pěstování: subtropy
- Užití: klíčky, nať a semena

Illiciaceae

■ *Illicium* - badyáník

- Stálezelený strom
  - *Illicium verum* - Jv. Asie
  - *Illicium religiosum* - Japonsko
- Pěstování: tamtéž
- Užití: souplodí měchýřků a semena

Iridaceae

■ *Crocus sativus* - šafrán

- Vytrvalá bylina
- Původ: asi Blízký východ
- Pěstování: subtropy
- Užití: blizny

Lamiaceae

■ *Calamintha montana* - saturejka zimní

- Vytrvalý polokeř
- Původ: Středozeemí
- Pěstování: mírný pás
- Užití: nať

Lamiaceae

■ *Hyssopus officinalis* - yzop

- Vytrvalý polokeř
- Původ: Středozeemí
- Pěstování: mírný pás
- Užití: nať

Foto: Arne Anderberg

Lamiaceae

■ *Majorana hortensis* - majoránka

- Jednoletá až vytrvalá bylina
- Původ: v. Středozeří
- Pěstování: mírný pás a subtropy
- Užití: nať

Lamiaceae

■ *Mentha* - máta

- Jednoleté až vytrvalé byliny
- Původ: Evropa
- Pěstování: mírný pás a subtropy
- Užití: nať

Mentha × *piperita*

Mentha × *crispa*

Lamiaceae

■ *Ocimum* - bazalka

- Jednoleté a vytrvalé byliny a polokeře
  - *Ocimum basilicum* - Středozeemí
  - *Ocimum gratissimum* - Afrika
  - *Ocimum sanctum* - j. Asie
- Užití: nať

Ocimum basilicum

Lamiaceae

■ *Origanum vulgare* - dobromysl

- Vytrvalá bylina
- Původ: j. Evropa a z. Asie
- Pěstování: mírný pás a subtropy
- Užití: nať

Lamiaceae

■ *Rosmarinus officinalis* - rozmarýn

- Vytrvalý polokeř
- Původ: Středozemí
- Pěstování: mírný pás a subtropy
- Užití: nať

Lamiaceae

■ *Salvia officinalis* - šalvěj

- Vytrvalý polokeř
- Původ: v. Středozeří
- Pěstování: mírný pás a subtropy
- Užití: nať

Lamiaceae

■ *Satureja hortensis* - saturejka

- Jednoletá bylina
- Původ: Středozemí
- Pěstování: mírný pás a subtropy
- Užití: nať

Lamiaceae

■ *Thymus vulgaris* - tymián

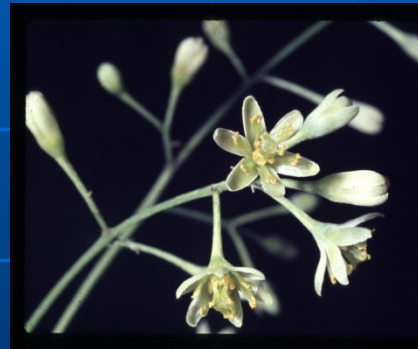
- Vytrvalý polokeř
- Původ: Středozeemí
- Pěstování: mírný pás a subtropy
- Užití: nať

Lauraceae

■ *Cinnamomum verum* - skořicovník

- Stálezelené stromy a keře
  - *Cinnamomum verum* - j. Asie
  - *Cinnamomum cassia* - j. Čína
  - *Cinnamomum burmanii* - jv. Asie
- Pěstování: tamtéž
- Užití: borka

Lauraceae

■ *Laurus nobilis* - vavřín

- Stálezelený keř nebo stromek
- Původ: Středozeší
- Pěstování: subtropy
- Užití: listy

Myristicaceae

■ *Myristica* - muškátovník

- Stálezelené stromy a keře
  - *Myristica fragrans* - Moluky
  - *Myristica argentea* - Moluky
- Pěstování: tamtéž
- Užití: bobule: oplodí a semeno

Myristica

Myrtaceae

- *Pimenta dioica* - pimentovník
  - Stálezelený dvoudomý strom
  - Původ: Stř. Amerika
  - Pěstování: tropy
  - Užití: plody (bobule)

Myrtaceae

■ *Syzygium aromaticum* - hřebíčkovec

- Stálezelený strom
- Původ: Moluky
- Pěstování: tropy
- Užití: poupata

Orchidaceae

■ *Vanilla planifolia* - vanilka

- Bylinná liána
- Původ: Mexiko
- Pěstování: tropy
- Užití: tobolky

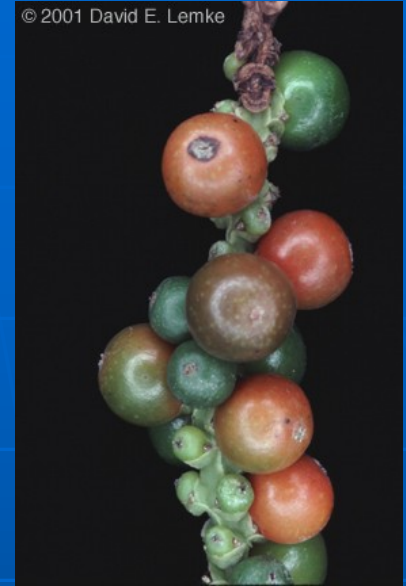

Piperaceae

■ *Piper* - pepř

- Byliny nebo keře, často ovíjivé
  - *Piper nigrum* - jz. Indie
  - *Piper longum* - sv. Indie
  - *Piper cubeba* - Indonésie
  - *Piper guineense* - z. Afrika
- Pěstování: subtropy
- Užití: bobule, semena

Piper nigrum

Piper cubeba

Piper longum

Piper guineense

Poaceae

- *Cymbopogon citratus* - citronela
  - Vysoká tráva
  - Původ: tropy Starého světa
  - Pěstování: tamtéž
  - Užití: listy

Ranunculaceae

■ *Nigella arvensis* – černucha

- Jednoletá bylina
- Původ: Blízký východ
- Pěstování: tamtéž
- Užití: plody

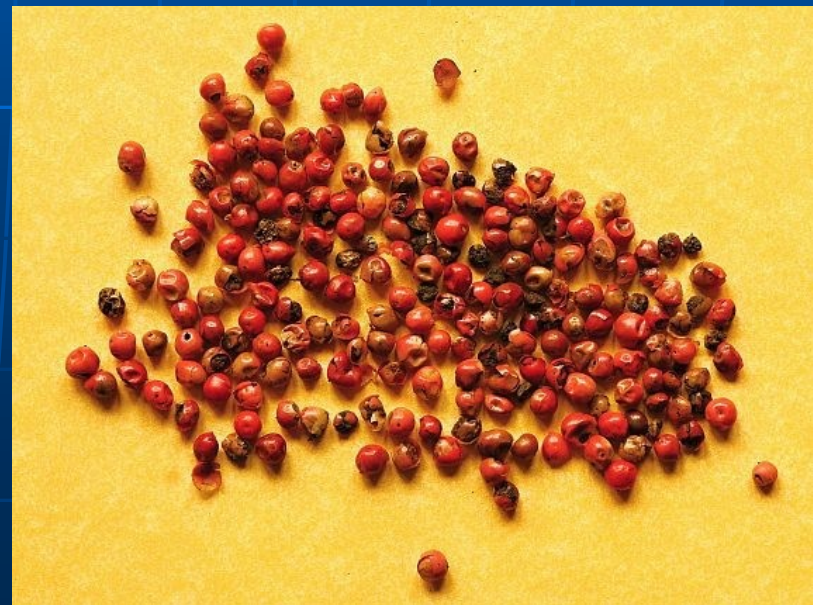

Rutaceae

■ *Schinus molle* – růžový pepř

- stálezelený strom
- Původ: jižní Amerika
- Pěstování: subtropy a tropy
- Užití: sušené peckovice

Rutaceae

■ *Schinus terebinthifolia*

- stálezelený strom
- Původ: jižní Amerika
- Pěstování: subtropy a tropy
- Užití: sušené peckovice

Rutaceae

- *Zanthoxylum bungeanum*
- *Zanthoxylum piperitum*
- sečuánský pepř
  - stálezelený keř
  - Původ: Čína (-Japonsko)
  - Pěstování: subtropy
  - Užití: tobolky

Rutaceae

- *Zanthoxylum alatum*
- nepálský pepř
  - stálezelený keř
  - Původ: Nepál
  - Pěstování: subtropy
  - Užití: tobolky

Solanaceae

■ *Capsicum* - paprika

- Byliny a keře
  - *Capsicum annuum*
  - *Capsicum frutescens*
  - *Capsicum chinense*
- Původ: J. a Stř. Amerika
- Pěstování: mírný pás až tropy
- Užití: bobule

Capsicum chinense

Capsicum frutescens

Winteraceae

■ *Drymis lanceolata*

- Keř
- Původ: Tasmánie
- Pěstování: mírný pás až tropy
- Užití: bobule

Zingiberaceae

■ *Alpinia* - galgán

- Vytrvalá bylina
  - *Alpinia galanga*
  - *Alpinia officinarum*
- Původ: jv. Asie
- Pěstování: tropy
- Užití: oddenek

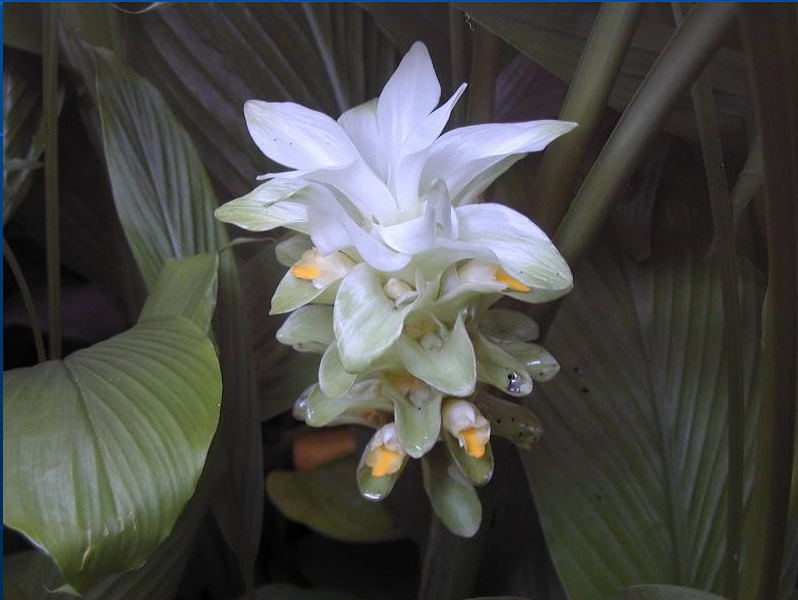

Zingiberaceae

■ *Curcuma longa* - kurkuma

- Vytrvalá bylina
- Původ: jv. Asie
- Pěstování: tropy
- Užití: oddenek

Zingiberaceae

■ *Elettaria cardamomum* kardamom

- Vytrvalá bylina
- Původ: jv. Asie
- Pěstování: tropy
- Užití: semena

Zingiberaceae

■ *Zingiber officinale* zázvorovník

- Vytrvalá bylinná
- Původ: jv. Asie
- Pěstování: tropy
- Užití: oddenek

